



Försvarshögskolan

Självständigt arbete (30 hp)

| | | |
|--|--|------------------------|
| Författare | | Program/Kurs |
| Johan Schylander | | HOP SA 2025 |
| Handledare | | |
| Johan Wennström | | Antal ord: 9851 |
| | | Kurskod |
| | | 2UK045 |
| Kan armén dansa asfaltstango? Behovet av träning och övning för den urbana stridens utmaningar | | |
| ABSTRACT: Urban operations remain a recurring feature of contemporary armed conflict, while developing capability for combat in urban environments continues to present challenges. This study examines how Swedish Army officers perceive the extent to which training and exercises for combat in urban environments address operational demands. The study draws on qualitative interviews analysed through thematic analysis within an interpretive framework. The findings indicate broad awareness among officers of the operational importance and complexity of urban environments. However, this awareness is not consistently reflected in training and exercise practice. Combat in urban environments is seldom integrated into larger exercises, progression beyond basic levels is limited, and the civilian dimension is rarely incorporated systematically. Leadership priorities and exercise structures shape what is implemented in practice. The study contributes an empirically grounded account of how organisational factors influence the development of capability for combat in urban environments within the Swedish Army. | | |
| Nyckelord: Urban krigföring, strid i urban miljö, träning och övning, Alice Hills | | |

Innehåll

| | |
|---|-----------|
| 1. INLEDNING..... | 3 |
| 1.2 SYFTE OCH FORSKNINGSPRÅG 4 | 4 |
| 2. FORSKNINGSOVERSIKT | 5 |
| 2.1 FORSKNINGSLUCKAN | 8 |
| 3. METOD..... | 9 |
| 3.1 TEORI..... | 9 |
| 3.2 FORSKNINGSDSIGN..... | 11 |
| 3.3 URVAL OCH DATAINSAMLING | 11 |
| 3.4 DATAANALYS | 12 |
| 3.5 REFLEXIVITET, TROVÄRDIGHET OCH FORSKNINGSETIK..... | 13 |
| 4. RESULTATANALYS..... | 14 |
| 4.1 TEMA 1 – KOMPLEX OPERATIONS MILJÖ MED STORT VÄRDE | 14 |
| 4.2 TEMA 2 – BEGRÄNSAT GENOMSLAG I TRÄNING OCH ÖVNING | 17 |
| 4.3 TEMA 3 – FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR GENOMSLAG | 20 |
| 5. DISKUSSION | 23 |
| 5.1 SAMMANFATTNING AV STUDIENS RESULTAT..... | 23 |
| 5.1.1 Studiens huvudsakliga slutsatser | 23 |
| 5.2 RESULTATDISKUSSION | 24 |
| 5.3 INOM- OCH UTOMVETENSKAPLIGT BIDRAG..... | 28 |
| 5.4 METODDISKUSSION | 29 |
| 5.5 VIDARE FORSKNING | 30 |
| REFERENSFÖRTECKNING | 31 |

1. Inledning

I en serie artiklar publicerade i Kungliga Krigsvetenskapsakademien beskriver arméchefen Jonny Lindfors hur det ryska angreppet på Ukraina 2022 har förändrat det svenska försvars- och säkerhetspolitiska läget (Lindfors m.fl. 2024). Ett angrepp i vårt närområde kan inte längre uteslutas och armén behöver genomgå anpassning och förändring. I kombination med Nato-medlemskapet innebär detta att armén måste utvecklas i relation till en ny operativ kontext (Lindfors m.fl. 2024). Arméchefen framhåller att den förändrade hotbilden kräver att förband övas i rätt kontext. Trots att arméchefen betonar att svenska förband kan behöva operera i Baltikum, Finland eller på annan plats i Europa, hamnar träning och övning i norra Finland i fokus när resonemangen konkretiseras (Lindfors m.fl. 2025). Att arméchefen refererar till det ryska angreppet på Ukraina är intressant i detta sammanhang. I Ukraina har städer och tätorter, liksom Mariupol och Bachmut, hamnat i centrum för striderna. Forskning visar att urban krigföring är lika gammal som de äldsta bosättningarna och att städer och urban miljö sannolikt kommer vara centrala även i framtida konflikter (Hills 2004, s. 3, 9; King 2025, s. ix, 13–16).

Forskning om urban krigföring framhåller samtidigt att strid i urban miljö präglas av särskild komplexitet, där terräng, civila och infrastruktur begränsar handlingsfriheten och att miljön kan ha stora symboliska värden vilket påverkar militära beslut (Collins & Spencer 2022, s. 342, 345; Hills 2004, s. 6–15). Även i svensk kontext lyfts den urbana miljön fram som relevant och krävande. I reglementet *Armé Taktik* beskrivs urban miljö som ”en särskild utmaning när det gäller strid” och det betonas att armén behöver genomföra övningar så att operationsmiljöns påverkan blir tydlig redan i fredstid. Det innebär att förband ska öva i olika miljöer och terrängtyper, där urban miljö uttryckligen lyfts som ett exempel som alla förband behöver ha viss erfarenhet av. Reglementet framhåller också att övnings- och träningsverksamheten bör innefatta omfattande inslag av den civila dimensionen, inklusive civil–militär samverkan och övningar i urban miljö med civila inslag (Försvarsmakten 2023, s. 44, 77).

Mot denna bakgrund uppstår en spänning mellan den bredd av operationsmiljöer som arméchefen antyder och den subarktiska miljö som ges tydlighet och tyngd i resonemangen, samtidigt som forskning och erfarenheter från Ukraina pekar mot att den urbana miljön kommer vara central. Det väcker frågor om hur andra stridsmiljöer, inte minst den urbana, får genomslag i arméns tränings- och övningsverksamhet.

Trots dess centrala roll i historiska och nutida konflikter har denna miljö ofta betraktats som ett undantag snarare än något som bör förväntas (Collins & Spencer 2022, s 1; Hills 2004, s. 7; Weissmann & Winton 2026, s. 10). Samtidigt pekar forskning på återkommande brister i hur stater utvecklar praktisk förmåga för strid i urban miljö, bland annat avseende träning, samträning och vägledning (Collins & Spencer 2022, s. 6; Hills 2004, s. 49, 56, 256). Forskare betonar därför att varje stat behöver förbereda för sitt eget urbana krig utifrån sin kontext och tänkta operationsmiljö (Graham 2022, s. 280; Weissmann & Winton 2026, s. 10).

Forskningen är samstämmig avseende den urbana miljöns särskilda utmaningar samtidigt som den betonar betydelsen av träning och övning för att utveckla förmåga. Dock behandlas frågan om hur dessa förutsättningar omsätts i praktiken på en övergripande nivå eller utifrån andra nationella kontexter. Hur träning och övning för strid i urban miljö förstås, prioriteras och genomförs i den svenska armén är i mindre utsträckning belyst. Mot denna bakgrund framstår behovet av fördjupad förståelse för hur träning och övning för strid i denna miljö formas i en svensk kontext som särskilt relevant.

1.2 Syfte och forskningsfråga

Studiens syfte är att bidra med fördjupad förståelse för hur den svenska arméns träning och övning för strid i urban miljö formas och får genomslag i praktiken. Genom att analysera arméofficerars uppfattningar belyser studien förhållandet mellan den urbana stridens utmaningar och hur armén i dag tränar och övar för att möta dessa, samt vilka faktorer som enligt officerarna påverkar genomförandet av träning och övning. Därigenom bidrar också studien till förståelse för möjliga utvecklingsbehov i en svensk kontext.

Forskningsfråga:

Hur uppfattar arméofficerare att träning och övning inom den svenska armén möter den urbana stridens utmaningar?

Begreppet *urban miljö* kan uppfattas som otydligt för läsare utanför krigsvetenskapen. Även inom forskningen och i olika nationers doktriner finns nyanser i hur begreppet definieras. I svenska reglementet *Armé Taktik* beskrivs urban miljö som områden där befolkning och samhällsresurser är koncentrerade, vilket skapar särskilda utmaningar för hur strid kan genomföras (Försvarsmakten 2023, s. 43). Forskning visar att även relativt små tätorter kan utgöra komplexa militära mål. Redan mindre städer och tätorter, och i vissa fall även större byar med tät bebyggelse och koncentrerad befolkning, skapar de förutsättningar som kännetecknar strid i urban miljö (King 2025, s. 23).

2. Forskningsöversikt

I följande avsnitt presenteras huvudlinjerna i forskningsfältet med fokus på den urbana miljöns betydelse, dess särdrag och komplexitet, samt på hur utbildning, träning och övning i begränsad utsträckning anpassats till urban miljö.

Krigets urbanisering

Man skulle kunna tro att urbaniseringen är den bakomliggande orsaken till att konflikter urbaniseras. Flera forskare hänvisar mycket riktigt till att i en alltmer urbaniserad värld utkämpas striderna där människor bor (Evans 2009, s. 516; Hills 2004, s. 4; Weissmann 2023, s. 131). Det motsägs emellertid av Elfversson och Höglund (2021, s. 7–8), som visar att urbaniserings-takten inte påverkar andelen strider i urban miljö.

En annan förklaringsmodell betonar terrängens militära egenskaper. Bebyggelse kan ge skydd, dölja förband och möjliggöra överraskning vilket ofta gynnar försvararen som då söker sig till bebyggelsen (Collins & Spencer 2022, s. 6; King 2025, s. 27–28; Morag 2023, s. 95). Samtidigt visar Storr (2009, s. 102–103) att försvararen inte alltid har ett övertag genom att belysa att försvararen ofta drabbas av högre förluster, vilket nyanserar bilden av urban miljö som per definition defensivt fördelaktig.

En tredje förklaringsmodell pekar på att moderna arméer minskat i storlek efter kalla krigets slut och därmed kan dessa inte skapa sammanhängande fronter. Detta leder till att arméerna får svårare att verka i öppen terräng och därför koncentreras de i och kring de områden som har taktisk och operationell betydelse (King 2025, s. 28–45). En utveckling som syns tydligt i Ukraina där strider koncentreras kring byar och städer (King 2025, s. 44).

Den urbana miljöns särdrag

Forskningen är samstämmig i att den urbana miljön utgör den mest komplexa och krävande operationsmiljön för militära förband. Till skillnad från öppen terräng kännetecknas den av en flerdimensionell terräng där bebyggelse i flera plan, begränsade siktlinjer och underjordiska utrymmen kraftigt påverkar manöver, observation, samband och eldgivning (Evans 2009, s. 520; Hills 2004, s. 9–11; Weissmann 2023, s. 132-135). Detta skapar en stridsmiljö där kontroll är svår att uppnå och där friktion snabbt uppstår vilket ställer krav på välutbildade förband (Weissmann 2023, s. 135).

En central aspekt i forskningen rör den civila närvaron och miljöns täta koppling till kritisk infrastruktur. Civila är sällan helt frånvarande i urbana stridsmiljöer, vilket påverkar val av medel, begränsar användningen av vissa vapensystem och ställer höga krav på precision och proportionalitet (Evans 2009, s. 522; Hills 2004, s. 11-13; Weissmann 2023, s. 150-151). Samtidigt kan skador på infrastruktur få omfattande humanitära och strategiska konsekvenser, vilket ytterligare begränsar militär handlingsfrihet. För västerländska demokratier, bundna av folkrättsliga och politiska restriktioner, förstärks dessa utmaningar ytterligare när motståndaren inte agerar under samma normer (Ljungkvist 2022, s. 95; Weissmann & Winton 2026, s. 16).

Utbildning, träning och övning

Ett tydligt och återkommande tema i forskningen är att utbildning, övning samt träning framträder som en avgörande faktor för den urbana striden. King lyfter fram särskilda stridstekniker och färdigheter på grupp- och plutonsnivå men belyser samtidigt att dessa är tidskrävande (King 2016, s. 293), samt att behovet av dessa i konflikter som i Ukraina är underordnande behovet av kombinerade vapen där infanteri-, ingenjör och stridsvagnsförband agerar tillsammans, vilket är nog så tidskrävande (King 2025, s. 159, 168–176).

Collins och Spencer (2022) argumenterar för att USA:s väpnade styrkor är otillräckligt förberedda för urban krigföring och belyser att doktrin och träning för den urbana miljön måste utvecklas. De efterfrågar en övergång från retorik till handling där doktrin, organisation, materiel, ledarskap och träning explicit anpassas till urban miljö (Collins & Spencer 2022, s. 359–360). Vidare efterfrågar de ett särskilt träningscenter för urban krigföring för brigadnivå och uppåt (Collins & Spencer 2022, s. 361). De betonar att andra västerländska arméer riskerar att följa amerikanska prioriteringar och därmed reproducera samma brister (Collins & Spencer 2022, s.

359). Enligt John Spencer hade USA ett tydligare fokus på den urbana striden 2014–2019 men att USA i dagsläget tränar och förbereder sig i liten utsträckning för det urbana kriget (Spencer 2025, personlig korrespondens).

Israel har, efter operationerna i Libanon 2006 och Gaza 2008–2021, successivt byggt upp en omfattande tränings- och doktrinstruktur för urban strid. Genom att utveckla taktik för samordning mellan infanteri, pansar, ingenjörskor och flyg, en tydlig tillämpning av kombinerade vapen, försöker Israel hantera den urbana stridens krav på integrerade förmågor (Morag 2023, s. 83, 86). Morags analys illustrerar att systematiska processer kan omsättas i långsiktiga satsningar på träning för urban strid. Som kontrast till Israel ger Reynolds (2021) en mer kritisk bild av hur detta inte sker inom den brittiska armén. Han beskriver att den brittiska armén saknar en tydlig bild av vad som är genomförbart samt förväntas av förband i urban strid, vilket bidrar till att träningen inte sker rutinmässigt eller med tillräcklig tyngd (Reynolds, 2021, s. 61). Reynolds lyfter även begränsningen i utbildningsmiljöer och att den träning som genomförs är kort och fokuserar på grundläggande situationer och stridsteknik, medan realistiska övningar där kombinerade förmågor ingår är ovanliga. Träningen når sällan längre än till kompaninivån (Reynolds 2021, s. 61).

Zweibelson beskriver hur israeliska styrkor under striderna i Balata 2002 använde systematisk operationsdesign (SOD) för att bryta med etablerade doktrinära och träningsmässiga föreställningar om hur strid i urban miljö skulle genomföras (Zweibelson 2023, s. 131–132). Genom att undvika förutsägbara framryckningar längs gatorna och i stället manövrera genom byggnader kunde förbanden uppnå överraskning och genomföra operationen utan egna förluster (Zweibelson 2023, s. 131–132). Zweibelson tolkar detta som ett exempel på innovativt designtänkande men sett i ljuset av den forskning som presenterats kan en annan tolkning göras. Att framrycka genom bebyggelse snarare än längs gatorna är inget nytt fenomen utan har tillämpats historiskt i flera konflikter (Danielsson 2025, s. 409; King 2025, s. 154).

Det som i detta fall, trots att det var framgångsrikt, framstår som innovation kan därmed snarare förstås som ett uttryck för att israeliska förband var bundna av förutsägbara taktiska mönster som formats av felaktig utbildning och träning. Ur detta perspektiv illustrerar Balata-exemplet inte främst doktrinärt nytänkande, utan konsekvenserna av hur träningsförberedelser formar handlingsmönster i urban miljö som måste brytas om de är felaktiga.

2.1 Forskningsluckan

Sammantaget beskriver forskningen den urbana miljön som en stridsmiljö där fysisk terräng, civila och kritisk infrastruktur skapar hög komplexitet och där friktion, begränsad kontroll och svåra avvägningar är återkommande. Samtidigt framträder ett tydligt mönster där kraven är väl identifierade, men att dessa krav i begränsad utsträckning omsätts i utbildning, träning och övning inom västerländska arméer. Kontrasten mellan långsiktiga satsningar, exempelvis i Israel, och mer begränsad utveckling illustrerar att förmåga kan byggas, men att det kräver tydlighet, kontinuitet och relevanta träningsformer. Kunskapsläget utifrån en svensk kontext är däremot begränsad vilket motiverar en studie hur svensk träning och övning omfattar och möter den urbana stridsmiljöns utmaningar.

3. Metod

I följande avsnitt redovisas studiens teoretiska ramverk samt forskningsdesign. Därefter redovisas hur urval samt datainsamling genomförts och hur denna data har analyserats. Avsnittet avslutas med överväganden avseende reflexivitet och forskningsetik.

3.1 Teori

Avsnittet presenterar studiens teoretiska utgångspunkt som utgår från Alice Hills *Future War in Cities: rethinking a liberal dilemma* (2004). Hills är en central röst inom ämnet och används under utbildning vid Försvarshögskolan. Hon återkommer i stor uträkning hos andra forskare såsom Evans (2009) och King (2025). Genom analyser av bland annat Mogadishu 1993, Groznyj 1994–95 och Irak 2003 identifierar Hills återkommande villkor som präglar urban strid och visar hur dessa får konsekvenser för hur förband verkar och förbereds på taktisk nivå.

I Hills analys framträder tre centrala förutsättningar. För det första betonas träningens avgörande betydelse för framgång i urban strid. Doktrin kan bidra med vägledning, men är underordnad träningen och behöver utvecklas och anpassas till den urbana miljön för att vara användbar. För det andra krävs samordning av kombinerade vapen och för det tredje påverkar civildimensionen, genom civilbefolkning och kritisk infrastruktur, hur strid kan föras och vilka medel som kan användas. Hills diskuterar även andra aspekter av urban krigföring, men i denna studie fokuseras de delar som är mest relevanta för att analysera träning, övning och stödjande styrdokument på taktisk nivå. Dessa kan förstås som centrala framgångsfaktorer då de i Hills analys framstår som avgörande för förbands förmåga att verka i urban miljö.

Träning och doktrin

Enligt Hills bygger framgång i urban strid i första hand på träning. Tidigare stridserfarenhet kan vara bedräglig om den inte härrör från urban miljö och felaktigt utformad träning kan till och med försämra förbandets förutsättningar. Vidare visar Hills att helt oförberedda förband har mycket små utsikter att lyckas i urban strid. Korrekt anpassad träning i urban miljö förbättrar förbandens effektivitet, minskar risken för egna och civila förluster samt skapar bättre situationsförståelse (Hills 2004, s. 29, 224, 256–257).

En välutvecklad doktrin kan bidra med vägledning men är enligt Hills underordnad träningen och kan inte ensamt skapa förmåga. För att vara användbar i urban miljö behöver doktrin vara

empiriskt förankrad och bygga på tidigare erfarenheter. Den måste också sträcka sig bortom beskrivningar av grundläggande situationer och stridsteknik. Hills framhåller exempelvis att vägledning ofta saknas i hur onödiga skador i urban miljö kan minimeras (Hills 2004, s. 42–43, 48, 57–58, 162).

Kombinerade vapen där infanteriet utgör grunden

För att verka effektivt i urban miljö krävs enligt Hills samordning mellan flera truppslag. Dessa integreras till samverkande stridsgrupper där infanteriet utgör grunden och möjliggör att övriga vapensystem kan verka. Stridsvagnar och pansarförband har hög verkan och skyddsnivå men är samtidigt sårbara utan infanteriunderstöd. Bristande samverkan kan få avgörande konsekvenser, vilket illustreras av Groznyj 1994 där ryska pansarförband tog närmare sjuttioprocentiga förluster. Indirekt eld utgör också en central komponent i urban strid (Hills 2004, s. 56, 157, 159–160).

Hänsyn till civilbefolkningen och kritisk infrastruktur

Civilbefolkning och kritisk infrastruktur påverkar direkt hur förband kan agera i urban miljö. Närvaro av civila kan begränsa användningen av vissa vapensystem, exempelvis indirekt eld, vilket påverkar tempo och handlingsfrihet och i vissa fall kan gynna motståndaren. Skador på infrastruktur såsom el, vatten och sjukvård kan skapa humanitära konsekvenser som riskerar att påverka en operations legitimitet (Hills 2004, s. 201–204, 207–209, 214, 229).

För västerländska demokratier är detta särskilt påtagligt då krav på proportionalitet och hänsyn till civila begränsar handlingsutrymmet, medan en motståndare kan sakna motsvarande restriktioner. Civil–militär samverkan samt kontroll och skydd av civilbefolkning och kritisk infrastruktur framträder därför som centrala delar av urban strid. Även om Hills inte utvecklar samverkan i detalj betonar hon att moraliska och juridiska skyldigheter gentemot civilbefolkningen förutsätter samarbete med civila aktörer (Hills 2004, s. 202–205, 207–208).

Analytisk användning

De förutsättningar som Hills identifierar, träningens centrala betydelse, samordning av truppslag samt hantering av civilbefolkning och kritisk infrastruktur, innebär sammantaget att innehållet i träning och övning behöver utformas så att samordning och hantering av civildimensionen integreras i tränings- och övningsverksamheten.

I denna studie används dessa som analytiska utgångspunkter för att tolka hur svenska arméofficerare beskriver träning och övning i urban miljö samt i vilken utsträckning dessa aspekter ges genomslag i praktiken. Inom krigsvetenskapen och Nato används begreppet doktrin i en bred bemärkelse som även omfattar fältmanualer och annan praktisk vägledning (Høiback 2013, s. 22). När Hills diskuterar doktrin nyttjar även hon denna breda bemärkelse och inkluderar därmed även sådan vägledning. I en svensk kontext förstås detta inte som doktrin utan som handböcker vilka kan utgöra stöd för utbildning, träning och övning i urban miljö.

Ramverket används inte för att fastställa vad som utgör framgång i urban strid, utan som en analytisk lins för att förstå hur träning och övning förstås, prioriteras och genomförs i den svenska armén.

3.2 Forskningsdesign

Studiens forskningsdesign utgick från kvalitativ metod med tolkande ansats. Då studien undersöker officerares uppfattningar kring hur tränings- och övningsförberedelser är utformade i relation till en utmanande operationsmiljö lämpade sig detta väl. Kvalitativa metoder är lämpliga då syftet är att förstå och fånga aktörers uppfattningar om situationer och fenomen (Bryman 2018, s.67; Esaiasson m.fl. 2024, s.51). Datainsamlingen genomfördes genom semistrukturerade intervjuer, vilket möjliggjorde en fördjupad förståelse av deltagarnas perspektiv och resonemang (Bryman 2018, s. 562). Studien genomfördes med en abduktiv ansats, vilket innebar en växelverkan mellan empiri, relevant teori och studiens frågeställning. Med relevant teori avses här både studiens teori och annan forskning som aktualiserades under analysprocessen och kunde bidra i tolkningen samt med kontext i studien (Schwartz-Shea & Yanow 2012, s. 27–28).

3.3 Urval och datainsamling

Vid urvalet av respondenter utgick studien från centralt placerade befattningshavare, kompletterat med ett visst snöbollsurval (Bryman 2018, s. 504). Respondenterna innehar chefsbefattningar på bataljon- och brigadnivå vilket innebär ansvar för, eller nära koppling till, utbildnings- och övningsverksamhet på förbandsnivå. De har även tidigare erfarenhet från flera organisatoriska nivåer inom armén. De har varit yrkesverksamma inom armén mellan 16 och 36 år och har under lång tid deltagit i arméns gemensamma träningar och övningsserier. Detta ger dem god insyn i hur träning och övning planeras, genomförs och utvecklas i praktiken.

Respondenterna har bakgrund i olika förbandstyper och utgörs av fyra pansarofficerare, fyra infanteriofficerare och en officer från ingenjörskörbandet.

En provintervju genomfördes med en medstudering med annan bakgrund än författaren för att pröva intervjuguiden och förbereda inför kommande intervjuer. Denna intervju ingick inte i analysmaterialet. Totalt genomfördes nio intervjuer. Dessa genomfördes fysiskt, i huvudsak på deltagarnas arbetsplatser och varade i cirka 45–65 minuter. En intervju genomfördes på Försvarshögskolan då respondenten befann sig i Stockholm. Samtliga intervjuer spelades in efter skriftligt samtycke och transkriberades ordagrant. En semistrukturerad intervjuguide nyttjades under intervjuerna och utgjordes av ett antal förutbestämda frågor men kompletterades också av uppföljande frågor där respondenterna kunde fördjupa sitt resonemang (Bryman 2018, s. 563).

3.4 Dataanalys

Analysen genomfördes med tematisk analys i sex steg (Braun & Clarke 2006; Alvinius m.fl. 2023, s. 81). Metoden är flexibel och möjliggjorde en strukturerad analys av intervjumaterialet med utrymme för tolkning och omprövning under analysprocessen (Alvinius m.fl. 2023, s. 26-27, 87). I analysen fanns både förförståelse och teori närvarande då studien var abduktiv.

I första steget transkriberades intervjuerna och materialet genomlästes upprepade gånger. Under genomläsningen markerades meningsbärande partier och tidiga idéer om mönster antecknades. I steg två kodades meningsbärande enheter. Kodningen genomfördes i Excel för att möjliggöra spårbarhet mellan citat, kod och respondent. Koder slogs successivt samman när de överlappade. I det tredje steget sorterades koderna i mer övergripande kategorier utifrån likheter och samband, vilket låg till grund för preliminära teman (Alvinius m.fl. 2023, s. 81–86).

I fjärde steget granskades och förfinades kategorier och teman genom att de kodade utdragen sattes i relation till helheten i datamaterialet, relevanta teorier och studiens frågeställning, i syfte att säkerställa ett sammanhängande mönster (Alvinius m.fl. 2023, s. 87). I detta skede fanns 18 koder som grupperades i sex kategorier och två teman, men temastrukturen bedömdes inte tillräckligt välbalanserad (Alvinius m.fl. 2023, s. 123). Analysen genomfördes därför på nytt i relevanta delar, vilket innebar att koder slogs samman, flyttades eller ströks och att kategoriseringen omarbetades. I den efterföljande processen skapades 16 koder sju kategorier vilka generade tre teman. I femte steget definierades de slutliga temana och i det avslutande sjätte steget skrevs resultatet fram med illustrativa citat kopplade till respektive kod.

3.5 Reflexivitet, trovärdighet och forskningsetik

För att stärka studiens trovärdighet krävdes en medveten och systematisk reflexivitet genom hela forskningsprocessen (Alvinus m.fl. 2023, s. 32; Schwartz-Shea & Yanow 2012, s. 100). Då författaren i denna studie är verksam inom Försvarsmakten, och har bakgrund inom infanteriet inklusive tjänstgöring under en period då armén hade särskilda stadsskytteförband, fanns en förförståelse som både möjliggjorde och riskerade att påverka tolkningen av empirin. Denna form av professionsbaserad reflexivitet är flerbottnad då förförståelsen kan underlätta insamling och tolkning av empiri, men innebär samtidigt en utmaning i att kritiskt granska den egna organisationen och undvika att förutfattade meningar påverkar analysen eller leder till att vissa aspekter förbises (Alvinus m.fl. 2023, s. 33).

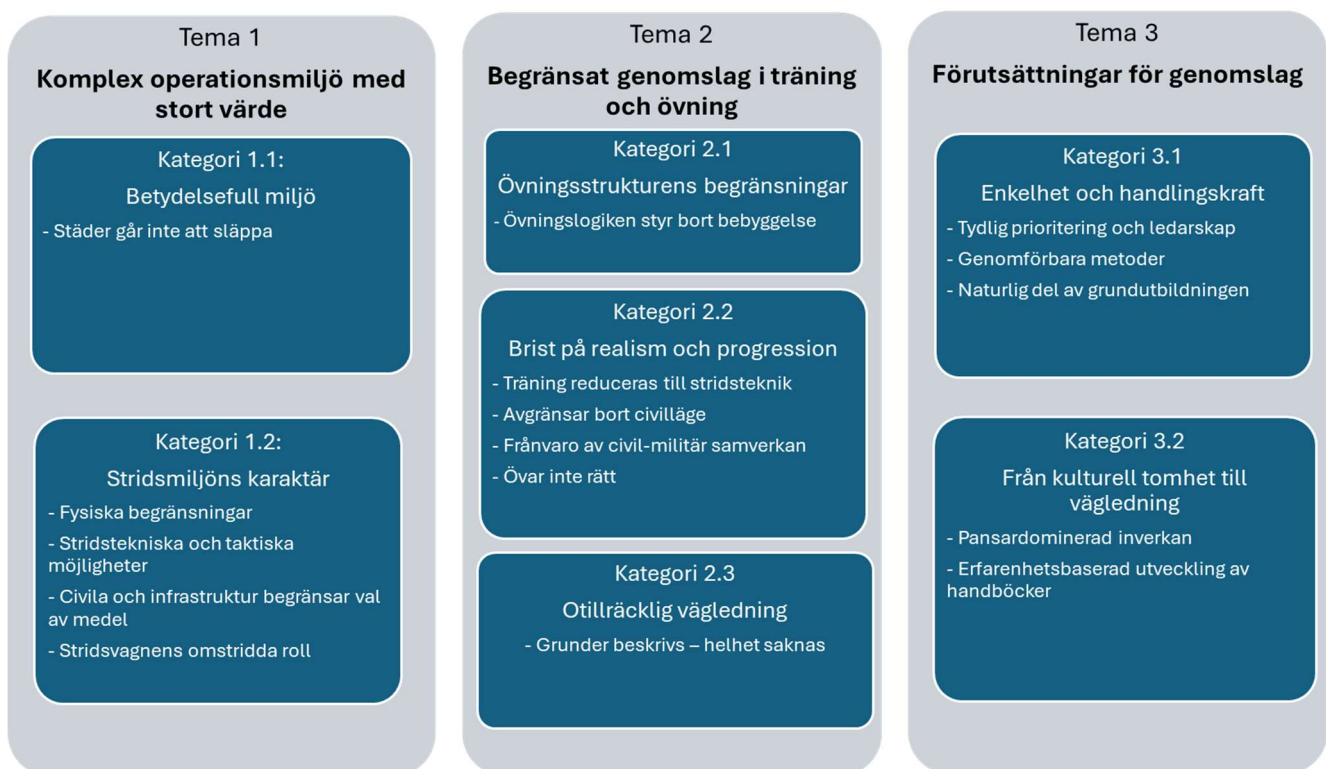
För att hantera detta tillämpades reflexivitet både i urval och analys. I urvalet eftersträvades spridning i förbandstillhörighet och professionell bakgrund i syfte att minska risken för att analysen präglades av ett ensidigt infanteriperspektiv. Under analysarbetet fördes återkommande reflektion kring hur den egna erfarenheten kunde påverka tolkningen av materialet, och kodning samt temabildning prövades kontinuerligt mot hela datamaterialet.

Att studera den egna organisationen kan innebära utmaningar där relationer med kollegor kan påverkas även efter genomförd studie. Vissa deltagare kan känna sig tvingade att ställa upp på grund av rådande maktrelationer och det också innebära svårigheter med att säkerställa deltagarnas anonymitet (Drake & Heath 2011, s. 49–58). I studien har författaren inte intervjuat underställd personal och respondenterna har samtyckt till intervjun samt anonymiserats. Tydlighet avseende studiens syfte redogjordes i god tid innan intervjuernas genomförande och deltagarna kunde avbryta deltagande om så önskades. Studien har utgått från Vetenskapsrådets principer om god forskningssed och författaren har strävat efter saklighet, noggrannhet samt öppenhet i processen (Vetenskapsrådet 2024).

4. Resultatanalys

Kapitlet presenterar studiens huvudsakliga resultat genom tre övergripande teman: *Komplex operationsmiljö med stort värde*, *Begränsat genomslag i träning och övning* och *Förutsättningar för genomslag*. Varje tema presenteras genom en deskriptiv presentation av de mönster som framträder i materialet och illustreras med citat från officerarna. Diskussion i förhållande till tidigare forskning samt teori presenteras i efterföljande diskussionskapitel.

Hur uppfattar arméofficerare att träning och övning inom den svenska armén möter den urbana stridens utmaningar?



Figur 1. Visualisering av teman, kategorier och koder

4.1 Tema 1 – Komplex operationsmiljö med stort värde

Temat beskriver hur officerarna uppfattar den urbana miljöns betydelse och karaktär, samt vilka krav den därigenom ställer på förband. Det omfattar två *kategorier* och fem *koder* som rör städernas operativa värde och stridsmiljöns villkor, inklusive civildimensionen

Betydelsefull miljö

Kategorin åskådliggör hur officerarna beskriver urban miljö som ett återkommande och styrande inslag i operationsmiljön och där städer framträder som centrala mål och knutpunkter.

Kategorin som innefattar koden, *Städer går inte att släppa*, belyser en återkommande uppfattning hos officerarna att städer och tillhörande infrastruktur utgör operativt avgörande mål som inte kan lämnas åt en motståndare. Städerna kopplas både till samhällsfunktioner och kritisk infrastruktur samt till symbolvärden, och bedöms som centrala oavsett om resonemangen utgår från svenskt territorium eller en NATO-kontext.

Städerna och hela den infrastrukturen kommer vara helt avgörande egentligen. Det är det som vi borde bygga vårt försvar kring. Både att motståndarna inte kan ta sig in i städerna, men om de gör det också kunna försvara dem. Och i ett internationellt sammanhang så ser jag det på ungefär motsvarande sätt. Vi kan ju inte släppa städer till en motståndare. (R5)

Ur ett operativt perspektiv så är det ju städerna som är intressanta. Det är ju där de infrastrukturella knutpunkterna finns. (R6)

Stridsmiljöns karaktär

Kategorin visar hur officerarna beskriver den urbana miljön som både möjliggörande och begränsande. Den skapar förutsättningar för militär effekt men innebär samtidigt utmaningar som påverkar funktioner, vapensystem och handlingsfrihet, inte minst i relation till den civila dimensionen. Denna dubbla karaktär kommer till uttryck i flera återkommande mönster i materialet. Först framträder miljöns fysiska begränsningar, därefter de taktiska möjligheter som bebyggelsen kan erbjuda och slutligen den civila dimensionens inverkan på hur strid kan föras

I materialet framträder *fysiska begränsningar* som ett återkommande mönster. Bebyggelsen beskrivs som tredimensionell och svår att kontrollera. Officerarna beskriver hur man kan bli upptäckt och bekämpad från flertalet riktningar samt att stridsavstånden kan bli mycket korta. De beskriver också att observation och verkan kan begränsas kraftigt vilket skapar friktioner.

Det är höjdskillnader med höga hus som gör att det är svårigheter för vissa av våra fordonstyper att elevera sina eldrör. Det är svårt att observera upp på de höjderna. (R9)

Fienden kan vara överallt. Man kan bli upptäckt och bekämpad från alla riktningar. (R3)

Samtidigt framträder *stridstekniska och taktiska möjligheter* i beskrivningarna. Den urbana miljön kan ge möjligheter till skydd och skyl vilket innebär att det kan vara lätt att gömma och gruppera även relativt stora förband i bebyggelse. Vidare beskriver officerarna att byggnaderna

kan utgöra ett skydd för bekämpning och vissa beskriver mer utförligt att byggnader kan förstärkas ytterligare med fältarbeten. Utöver det underlättas även andra typer av fältarbeten såsom möjligheten att enkelt spärra av vägar och hindra en motståndare att ta sig fram. Vidare lyfter ett antal officerare möjligheten att röra sig dolt till fots i bebyggelse genom att framrycka genom byggnader och kulvertar.

Man kan gruppera stora delar av förband och även stora materieltyper, kanske till och med inomhus, för att undgå både upptäckt och bekämpning. (R1)

En fältarbetspluton kan stänga igen Valhallavägen på sex timmar, det går fort. (R6)

Avsuttet har vi nog hyfsat goda möjligheter. Speciellt om man hittar ställen i bebyggelse där man inte behöver framrycka över gator utan kan ta sig fram i kulvertar eller så. (R2)

Kategoriens tredje kod, *hänsyn till civila och infrastruktur*, synliggör hur civila och infrastruktur beskrivs som en integrerad del av stridsfältet. Officerarna återger hur civila sannolikt kommer att vara en del av stridsfältet och att bebyggelsen aldrig kommer vara helt utrymd.

Jag tror att det finns få tillfällen i historien där strid i bebyggelse innebär en total utrymning, utan det är ju alltid civila kvar och det innebär att det måste tas en helt annan hänsyn till civildimensionen. (R5)

Civila och kritisk infrastruktur framträder därmed som värden i sig som måste skyddas, vilket enligt officerarna begränsar val av medel och påverkar handlingsfriheten. Detta aktualiserar etiska och moraliska överväganden, särskilt i relation till indirekt eld, där risken för omfattande konsekvenser för civila och samhällsfunktioner lyfts fram.

Den indirekta elden kan ju få en jävla massa konsekvenser om vi använder den på fel sätt. Man kan påverka infrastrukturen som blir helt förödande för den staden. Det kan finnas civila som kommer till skada. Vi behöver verkligen vara hundra på vad vi skjuter mot. (R2)

I koden *stridsvagnens omstridda roll* beskrivs hur officerarna ser en självklarhet i att flera truppslag och förmågor måste samverka i bebyggelse för att striden ska kunna bedrivas framgångsrikt. De lyfter vikten av infanteri, ingenjörresurser samt indirekt eld.

Fältarbetsförmåga och avsuttet skytte. Det är väl det som är det överlägset viktigaste. Givetvis i kombination då med den klassiska förmågan till indirekt eld. (R1)

Vad avser stridsvagnens och pansarförbandens plats i tät bebyggelse går meningarna isär. Ett antal officerare menar på att stridsvagnsförbanden ska hållas utanför bebyggelsen och möjligen nyttjas om tillfälle uppstår. Andra menar på att systemet har en självklar plats i striden.

Att ta ett innerstadskvarter i Stockholm eller Göteborg, det vet jag inte om vi är rätt typförband för att hantera det. Vi har för få soldater som kan omhänderta den terrängtypen. (R8)

Och jag ser att i bebyggelse så är stridsvagnskompanier ingen lösning. Mekaniserade bataljoner är inte heller en lösning, utan det måste mixas. Infanteriets styrka och stridsvagnarnas styrka. Och det är ju det som vi måste bli bättre på. (R7)

4.2 Tema 2 – Begränsat genomslag i träning och övning

Temat innehåller tre *kategorier* och sex *koder* som belyser hur officerarna uppfattar att nuvarande tränings- och övningsverksamhet förhåller sig till den urbana stridens utmaningar samt hur de uppfattar stödet i handböcker i detta avseende.

Övningsstrukturens begränsningar

Kategorin beskriver hur officerarna återkommer till att den urbana miljön inte får något verkligt genomslag i övningsverksamheten. Särskilt i de armégemensamma övningarna på högre nivå och i övningsserier som styr mot slutövning.

Koden *övningslogiken styr bort från bebyggelse* synliggör hur officerarna beskriver att den urbana miljön får begränsat genomslag i övningsverksamheten, särskilt i armégemensamma övningar på högre nivå och i övningsserier som styr mot slutövning. Officerarna kopplar detta till hur slutövningar utformas, där moment som inte ingår i slutövningens innehåll också tenderar att prioriteras bort i förberedande skeden. När bebyggelse inte omfattas av slutövningarna saknas enligt officerarna incitament att prioritera träning i urban miljö. Avsaknaden av bebyggelse avspeglas enligt officerarna även i de armégemensamma stabsövningar och taktiska spel som genomförs.

Både arméchefen och divisionschefen nämner strid i bebyggelse som att vi ska bli duktigare på det, som en erfarenhet av Ukraina. Men man signalerar inte riktigt det ändå i armén med sina fältövningar och vart vi är och övar och tränar och hur övningsserierna är upplagda. [...] Vilket då kommer göra att det finns inget incitament för bataljonschefen att faktiskt förlägga sin träning i bebyggelse. (R9)

När vi genomförde Arméns stabsövning, som vi nyligen gjorde i höstas. Då är man kvar i samma övningsplanering. Man slåss om någon jävla sjö uppe i norra Finland i stället för kanske att slåss om Rovaniemi i det här fallet. (R4)

Brist på realism och progression

Kategorin belyser hur officerarna beskriver att brister inte bara handlar om hur ofta träning genomförs i urban miljö, utan även om hur den tränas. I materialet återkommer beskrivningar av att träningen reduceras till låg nivå och moment, samt att civildimensionen uteblir.

Koden *Träning reduceras till stridsteknik* visar hur träningen i urban miljö ofta fastnar i grundläggande stridsteknik på låg nivå, snarare än att byggas med progression mot sammanhängande förbandsstrid. Även om grunderna bedöms som viktiga, menar officerarna att fokus för ofta stannar på stridspar, grupp eller pluton, utan att integreras i träning på högre nivåer. Enligt officerarna leder detta till att förband sällan övas samlat i urban miljö, och att träningen i bästa fall når kompanis ram snarare än att omfatta hela förband.

I strid i bebyggelse så har vi en förmåga att aldrig kunna lämna grunderna. För att vi måste liksom ta solfjädern en gång till. Men någonstans måste vi köra med. Och det tycker jag vi är lite rädda för. Vi fastnar i den här stridspar och grupp, kanske till och med upp till plutons-komplexiteten. Men ibland måste vi bara våga ta klivet och öva större förband. (R6)

Sen är det ju så också att svenska förband är ju inte speciellt bra på det där. Och det är ju ett kvitto på att vi har övat för lite. Man kör kanske i någon liten anläggning hemma på P4 eller på I19 och så kanske man kommer upp i kompanis ram. I ram, säger jag, inte att man ens övar helkompani. Det här med att öva större förband, det har vi inte gjort på år och dar i bebyggelse påstår jag. (R4)

Kategoriens andra kod *Avgränsar bort civilläge* beskriver att officerarna återger att den civila dimensionen hanteras förenklat och därmed inte skapar den friktion som officerarna menar är

sannolik. Trots att den aspekten borde kunna simuleras och övas under vissa typer av övningar. Officerarna återkommer till att civilläget kan nämnas under stabs- och ledningsträningar, men utan att påverka beslutsfattande och handlingsalternativ. I materialet framträder därmed en skillnad mellan att nämna aspekten civila och att faktiskt öva detta som den verkliga friktion det innebär.

Under en hel veckas övning, civilläget intet nytt, det är det enda vi säger. (R9)

Jag uppfattar också att man avgränsar bort sig ganska ofta i sådana övningar där man skulle ha möjlighet att hantera till exempel civilläget och samverkan. Till exempel vid stabsövningar, uppfattar jag att civilläget, även om man rör sig i bebyggelse, oftast inte har så stor inverkan. Jag tror det finns en risk att den träffar oss i ansiktet när väl striden ska föras. (R1)

Tredje koden, *frånvaro av civil-militär samverkan*, visar på skilda uppfattningar om betydelsen av civil-militär samverkan i förberedelserna för urban strid. Vissa officerare framhåller samverkan med civila aktörer och militärregioner som nödvändig för att skapa realism i övningsverksamheten, medan andra beskriver detta som ett ansvar som i huvudsak ligger utanför fältförbandens uppgifter. Oavsett utgångspunkt framträder dock en gemensam bild av att civil-militär samverkan sällan övas praktiskt och i huvudsak förblir teoretisk.

Vi övar inte samverkan och det går inte att teoretiskt läsa sig till det. Utan du måste ju direkt ut på banan, öva, fältöva mer med civila aktörer, få in rutiner utifrån det, involvera militärregionerna som är fredsmässigt områdesansvariga så att man får in vem som gör vad. (R7)

För fältförbanden handlar det nog om att man kan bli servad av militärregionerna i sådana fall om man ska in i den urbana miljön och slåss. (R8)

Fjärde koden, *övar inte rätt i bebyggelse*, belyser svårigheten med att få till trovärdig övning i bebyggelse. Dels beskriver officerarna självklara svårigheter som att övningar i civil bebyggelse inte medger att man kör sönder saker eller genomför någon större åverkan på bebyggelsen. Det är alltså svårt att öva med någon typ av tillämpningsgrad enligt officerarna. För pansarförbandens del beskrivs också att de huvudsakligen framrycker genom bebyggelsen snarare än strider när de väl övar.

Vi hamnar snabbt i den här pansarbaletten i bebyggelse som egentligen ingen tror på riktigt, men som vi ändå genomför. Man anfaller på kolonn med skyttesoldater som tittar runt hörnen och går bredvid vagnarna [...] jag uppfattar det som ett sätt att framrycka genom bebyggelse. Det är ju inte striden, men det är det vi övar, den här jävla framryckarbaletten. (R9)

Otillräcklig vägledning

Kategorin beskriver hur officerarna återkommer till att befintliga handböcker upplevs ge stöd avseende den mest grundläggande nivån, men att vägledningen uppfattas som otillräcklig när striden ska förstås och genomföras på ett mer sammanhängande sätt.

Koden *Grunder beskrivs – helhet saknas* belyser att handböckerna enligt officerarna ger stöd för grundläggande utbildning och stridsteknik på låg nivå, medan sammanhängande vägledning för högre nivåer saknas. Det som beskrivs är i huvudsak detaljer på grupp- och plutonsnivå, medan stöd för planering och genomförande av träning och övning på kompanis- och bataljonsnivå uppfattas som begränsat. Officerarna menar att detta gör handböckerna svåra att använda som ett praktiskt stöd i förberedelser för urban strid utöver de mest grundläggande momenten.

Det är ett glapp mellan de konceptuella principerna och vart stridsparstväan ska stå och vid vilket tillfälle. Däremellan saknar jag lite handböcker. För det är väldigt, väldigt detaljerat nere på den absolut lägsta stridstekniska nivån. Men däremellan, alltså checklisten som jag som bataljonschef ska jag ta fram just kopplat till urban strid, den är blek, så att säga. (R6)

Sammantaget beskriver officerarna en tränings- och övningsverksamhet där den urbana miljön i begränsad utsträckning ges reellt genomslag. Bristerna rör både omfattning, progression och realism samt stödet i handböcker.

4.3 Tema 3 – Förutsättningar för genomslag

Temat innehåller två *kategorier* och fem *koder* vilka samlar officerarnas resonemang om vad som påverkar i vilken utsträckning träning och övning får genomslag i praktiken. Till skillnad från Tema 2, som beskriver hur bristerna tar sig uttryck, fokuserar detta tema på varför de består och hur förändring kan ske.

Enkelhet och handlingskraft

Kategorin visar att officerarna uppfattar förutsättningarna för förändring som genomförbara. Flera brister kopplas till frågor om prioritering och ledarskap snarare än till avsaknad av

resurser eller kunskap. Mycket av det som efterfrågas ryms inom befintliga ramar, men omsätts enligt officerarna sällan i praktiken.

Koden *prioritering och ledarskap* belyser hur officerarna kopplar förändring till att den urbana miljön måste göras viktig i praktiken för att få genomslag. Officerarna menar att signaler om den urbana miljöns betydelse visserligen förekommer inom organisationen, men att dessa får begränsat genomslag i den gemensamma övningsverksamheten. Ansvarsfördelningen uppfattas som oklar. Vissa officerare menar att styrningen måste komma uppifrån och pekar ut arméledningen, medan andra betonar att förband och chefer på brigadnivå har ett eget ansvar att agera inom givna ramar. Oavsett utgångspunkt framträder prioritering och ledarskap som centrala villkor för genomslag.

Det är arméchefen som måste peka ut, det är han som har ansvaret, som äger sakfrågan. Vad ska förbanden klara av och därmed tydliggöra vad de ska öva. (R4)

Att börja öva mer. Där kan vi bli bättre och ta initiativ själva på brigadnivån. Jag tror att mycket handlar om det och inte vänta på att någon annan ska komma och säga det. Arméchefen har redan sagt att den urbana miljön och det subarktiska klimatet är prioriterat. Då gäller det att verka utifrån det. (R5)

Kategoriens andra kod, *Genomförbara metoder*, belyser hur officerarna beskriver att träning i urban miljö inte nödvändigtvis kräver omfattande resurser utan kan ske med viss enkelhet. Fältövningar, stabsövningar, taktiska spel och ledningsträningsövningar lyfts fram av respondenterna som metoder för att åstadkomma träning och som kan belysa problematiken med den urbana miljön. Officerarna menar på att dessa träningsformer möjliggör diskussion, kan belysa särskilda aspekter och åtgärder för funktioner, pröva beslutsfattning och ger mängdträning.

Vi måste komplettera med fältövningar, stabsövningar och köra olika spel och göra det återkommande. Då tror jag att man verkligen kan komma vidare i bataljon och brigad. Och ju mer man gör det elektroniskt och på karta, då blir det ingen trupp som blir lidande av dina felbeslut. Men du får ju mängdträning. (R7)

Koden *naturlig del av grundutbildningen* visar hur flera officerare framhåller vikten av att strid i bebyggelse integreras tidigt och återkommande i utbildningen, snarare än att behandlas som

ett särskilt moment eller en specialkompetens. Officerarna beskriver detta som ett sätt att normalisera den urbana miljön som stridsmiljö och minska trösklarna för att senare använda den i övningsverksamheten.

Det ska inte vara ett tilläggspaket som vi gör med våra soldater om vi har tid över, utan det ska vara en naturlig del i utbildningen att stridsmoment också görs i bebyggelse. (R9)

Från kulturell tomhet till vägledning

Kategorin belyser officerarnas uppfattningar om hur de tolkar anledningarna till att vägledning saknas samt hur en fortsatt utveckling av handböcker kan genomföras.

Koden *pansardominerad inverkan* belyser att flertalet officerare är av uppfattningen att avsaknaden av djupare beskrivningar härrör från att armén har fler pansarförband än infanteriförband och att detta påverkar utformningen av dagens handböcker. Därav får de terrängtyper som pansarförbanden föredrar större plats och tillvägagångssätt i bebyggelsen samt en djupare beskrivning av denna miljö trängs undan. Detta är inget som enkom officerare från infanteriförbanden ger uttryck för utan återfinns även hos pansarofficerare.

Sen är det ju så här med pansarförbanden, än en gång då, att vi inte har haft ett jätteintresse av att kriga i bebyggelse. Därför har det kanske inte utvecklats så mycket i handböckerna. (R9)

Nu sticker jag ut hakan lite, men vi kanske har varit för få infanterister som kan det här. Vi har varit för få som har bestridit de befattningar där man kan påverka det här. Och det har gjort, för att tala klartext, att pansar har fått diktera handböcker och utbildningsanvisningar. (R2)

Koden *erfarenhetsbaserad utveckling av handböcker* beskriver hur officerarna uppfattar behovet av att handböckerna uppdateras och blir mer aktuella. Detta bör ske genom att dokumentera erfarenheter från egna övningar samt inhämta erfarenheter internationellt. Även krigsvetenskapen kan ha en roll i utvecklingen enligt vissa officerare.

Börja med att inhämta erfarenheten. Och att man tydligt ger uppgiften att öva i och kring den terrängtypen mer och på alla nivåer. Och sen, utefter de erfarenheterna, och i någon mån också läser vad akademin skriver kring ämnet och kring erfarenheter från andra konflikter. Sen skriver man handböckerna. (R1)

5. Diskussion

I detta kapitel analyseras studiens resultat i relation till syfte och forskningsfråga. Analysen tar sin utgångspunkt i Hills teoretiska ramverk och förs vidare i dialog med tidigare forskning. Kapitlet avslutas med metodologiska reflektioner och förslag på vidare forskning.

5.1 Sammanfattning av studiens resultat

Syftet med studien var att bidra med fördjupad förståelse för hur den svenska arméns träning och övning för strid i urban miljö formas och får genomslag i praktiken. Genom att analysera arméofficerarens uppfattningar undersökte studien hur den urbana stridens utmaningar relaterar till hur armén i dag tränar och övar, samt vilka faktorer som enligt officerarna påverkar detta genomslag. Studien tog sin utgångspunkt i forskningsfrågan: *Hur uppfattar arméofficerare att träning och övning inom den svenska armén möter den urbana stridens utmaningar?*

Resultatet kan sammanfattas i tre teman: *Komplex operationsmiljö med stort värde* med kategorierna *betydelsefull miljö* och *stridsmiljöns karaktär*, det andra temat *Begränsat genomslag i träning och övning* som bestod av *övningsstrukturens begränsningar*, *brist på realism och progression* samt *otillräcklig vägledning* samt det tredje temat *Förutsättningar för genomslag* med kategorierna *enkelhet och handlingskraft* och *från kulturell tomhet till vägledning*. Tillsammans visar temana att officerarna i hög grad uppfattar den urbana miljön som operativt betydelsefull och krävande, samtidigt som dess genomslag i träning och övning framstår som begränsat. Resultatet pekar också på att frågor om prioritering, styrning och övningsstruktur uppfattas som centrala för hur detta genomslag utvecklas.

5.1.1 Studiens huvudsakliga slutsatser

Studien visar att svenska arméofficerare i hög grad uppfattar den urbana miljön som operativt viktig och ofta avgörande i militära operationer, men att denna förståelse inte fullt ut omsätts i träning och övning. Det finns därmed ett tydligt glapp mellan hur stridsmiljön förstås och hur förmåga utvecklas i praktiken. Resultaten indikerar att problemet inte främst rör kunskap om den urbana stridens betydelse, utan hur denna förståelse omsätts organisatoriskt i tränings- och övningsverksamheten.

Studien visar vidare att begränsningarna i första hand hänger samman med övningsstruktur, prioriteringar och styrning snarare än med resurser eller metoder. Den urbana miljön integreras sällan i större övningar eller sammanhängande övningsserier, vilket gör att träningen ofta

stannar vid avgränsade moment på låg nivå. Civildimensionen får samtidigt begränsat genomslag. Sammantaget indikerar resultaten att den urbana miljön i nuläget framstår som ett undantag i arméns förmågeskapande snarare än som en integrerad del av det.

Studien visar också att officerarna uppfattar att förutsättningar för förändring finns. Om den urbana miljön ges utrymme i centralt styrda övningar påverkas även förbandens egna prioriteringar. Utmaningen framstår därmed främst som organisatorisk. Resultaten visar därmed att utvecklingen av urban förmåga inte enbart är en fråga om träningsinnehåll, utan om hur organisatoriska prioriteringar och övningslogik formar vad som faktiskt genomförs. Sammantaget visar studien att relationen mellan förståelse för stridsmiljön, organisatoriska prioriteringar och faktisk övningsverksamhet är central för hur förmågan till strid i urban miljö utvecklas i armén. Detta utgör studiens huvudsakliga bidrag.

5.2 Resultatdiskussion

Erkänd utmaning med begränsat genomslag

Resultatet visar att officerarna i stort delar den problembild som etablerats i tidigare forskning. Det framgår i kategorierna *betydelsefull miljö* samt *stridsmiljöns karaktär* att den urbana miljön uppfattas som relevant och ofta avgörande i militära operationer samtidigt som det är en komplex miljö att bedriva strid i. Officerarnas beskrivningar är i stort samstämmig med den bild som tidigare forskning ger av urban krigföring. I likhet med Hills (2004), King (2025) samt Spencer och Collins (2022) framhålls staden som ett operationsområde präglad av hög komplexitet, där fysisk terräng, civila och kritisk infrastruktur kraftigt begränsar handlingsfriheten. Samtidigt är officerarna noga med att poängtera att den urbana miljön också innebär en mängd fördelar. Dessa fördelar kan främst kopplas till försvarets fördel såsom fältarbeten, hög skyddsnivå och möjligheterna att dölja förband i bebyggelse. Detta är något som återfinns hos Collins och Spencer (2022, s. 6) och är alltså inget nytt inom krigsvetenskapen men visar på en hög grad av medvetenhet hos officerarna.

Det finns dock en spänning vad avser stridsvagnens och pansarförbandens roll i bebyggelse bland officerarna. Sett till att bland annat Hills (2004, s. 160) samt King (2025, s. 173–174) framhåller stridsvagnens roll och betydelse även i tät bebyggelse inom ramen för samverkande truppslag är denna diskrepans intressant. Den indikerar att det kan saknas en gemensam syn inom armén avseende hur pansarförband ska användas vid operationer i urban miljö.

Trots att utmaningarna är kända och att den urbana miljön ofta framstår som avgörande hos officerarna får den ett begränsat genomslag i tränings- och övningsverksamheten. I kategorin *övningsstrukturens begränsningar* beskriver officerarna att armégemensamma träningstillfällena och slutövningar sällan omfattar den urbana miljön. Detta blir en undanträngningseffekt som påverkar innehållet i förbandens egna träningstillfällena och därmed blir förbandsträning i urban miljö inte en naturlig del av förbandens utveckling. I stället reduceras träningen ofta till att genomföras på låg nivå och som enskilda moment vilket kategorin *brist på realism och progression* visar. Detta kan kopplas mot det Reynolds (2021, s. 61) redogör för avseende den brittiska arméns avsaknad av en tydlig bild av vad som förväntas av förbanden när det kommer till strid i urban miljö och indikerar att detta saknas även i en svensk kontext. Officerarnas uppfattning att svenska förband når upp till kompaninivå stämmer väl överens med Reynolds (2021) brittiska perspektiv.

Utifrån ett svenskt perspektiv indikerar denna studie att det finns en mekanism som styr bort träning och övning från den urbana miljön vilket utgörs av hur centralt styrda övningar och slutövningar utformas. I relation till Hills (2004, s. 256) blir detta särskilt problematiskt. Hills framhåller att förmåga i första hand skapas genom systematisk och realistisk träning på förbandsnivå. När träningen reduceras till låg nivå och isolerade moment, och inte integreras i sammanhängande övningsserier, riskerar förbanden att sakna den erfarenhet och samordning som Hills identifierar som avgörande. Vidare visar studien på att svenska pansarförband delvis övar på fel sätt i urban miljö där officerarna beskriver att de framrycker genom den snarare än att öva striden. Detta är något Hills (2004, s. 256) varnar för då träning som inte är ändamålsenlig kan ge en felaktig bild av förbandets förmåga och vad det egentligen klarar av. Ett likande mönster återfinns hos Zweibelson (2023, s. 131) och hans redogörelse för hur israeliska förband var fast i ett tillvägagångssätt som etablerats under träning som just innefattade att framrycka längs gatorna. Resultaten indikerar därmed en diskrepans mellan den kunskap om urban strid som finns, och hur denna kunskap omsätts i praktisk förmåga. Sett i detta ljus framstår alltså bristerna som ett uttryck för hur prioriteringar och vilken tydlighet som råder inom organisationen.

Just vikten av prioritering och tydlighet i ledarskapet framkommer i kategorin *handlingskraft och enkelhet*. Kategorin visar att officerarna i stor utsträckning kopplar behovet av förändring till frågor om ansvar och prioritering. Samtidigt ger officerarna en delvis tvetydlig bild av var

ansvaret för att driva förändring faktiskt ligger, där vissa pekar på central nivå medan andra betonar förbandens egna ansvar. Att officerarna återkommer till vad de uppfattar som relativt enkla och genomförbara metoder för ökad förmåga förstärker ytterligare vikten av tydligare styrning och prioritering. Svaren finns, åtminstone delvis, redan inom den egna organisationen men de behöver omsättas till handling. Detta kan förstås i ljuset av Larsson, Lundin och Zanders ledarskapsmodell (2017, s. 109). Otydliga mål och svaga styrsignaler skapar ett tolkningsutrymme där prioriteringar filtreras och tolkas olika. I sådana situationer riskerar den starkaste tolkningen att få genomslag snarare än en gemensamt förankrad inriktning (Larsson m.fl. 2017, s. 109). Utvecklingen av förmågan till strid i urban miljö blir därmed beroende av enskilda initiativ snarare än av ett samlat och långsiktigt förhållningssätt. Sammantaget tyder detta på att frågan om urban strid inte främst är en kunskapsfråga utan en fråga om prioritering och organisatoriskt genomslag.

En avsaknad av den civila dimensionen

En tydlig brist som framträder i materialet rör hanteringen av civila och civil–militär samverkan. Trots att civila och kritisk infrastruktur i kategorin *stridsmiljöns karaktär* beskrivs av officerarna som en begränsning och något som kräver särskild hänsyn visar kategorin *brist på realism och progression* att detta sällan övas i praktiken. Sett med Hills (2004) glasögon att just hänsyn till civilbefolkningen och kritisk infrastruktur är en framgångsfaktor, tillsammans med officerarnas redogörelser att civildimensionen inte hanteras i någon större omfattning vid tränings- och övningstillfällen, indikerar detta att armén inte fullt ut är beredd att möta denna utmaning. Detta bör även diskuteras i relation till reglemente Armé Taktik (Försvarmakten 2023, s.77) som framhåller att övnings- och träningsverksamheten bör innefatta omfattande inslag av den civila dimensionen, inklusive civil-militär samverkan och övningar i urban miljö med civila aktörer. Hills (2004, s. 202–203, 205) framhåller även vikten av civil-militär samverkan som en faktor som påverkar striden i den urbana miljön. Studiens resultat indikerar att den civila dimensionen och civil-militär samverkan inte omsätts vid träning och övning inom den svenska armén.

Samtidigt visar även resultaten på skilda uppfattningar kring ansvar för civil–militär samverkan. Vissa officerare betonar behovet av övning tillsammans med militärregioner och civila aktörer, medan andra uppfattar detta som ett ansvar som i huvudsak ligger utanför fältförbandens uppgifter. Oavsett hållning framträder dock en gemensam bild av att samverkan sällan

övas praktiskt vilket riskerar att förstärka den osäkerhet som råder kring dessa aspekter och att de förblir en begränsande faktor. Detta indikerar att civildimensionen i nuläget framstår som erkänd i teorin men svagt integrerad i den praktiska verksamheten.

Samhällsetiska implikationer

Samhällsetiskt är det problematiskt att träning och övning inte omfattar civildimensionen i någon större utsträckning. Risken är att befattningshavare tränas att fatta beslut som om de befinner sig i ett civilt tomrum. Den tveksamhet officerarna exempelvis känner avseende den indirekta elden riskerar att leda till antingen handlingsförlamning eller vårdslöshet. Om man aldrig tränar på gränsdragningen riskerar den militära nödvändigheten att vara den kvarvarande kompassen. Det finns en paradox här. Trots officerarnas medvetenhet om miljöns komplexitet får den civila närvaron begränsat genomslag i tränings- och övningsverksamheten. Detta kan leda till att taktisk förmåga utvecklas utan tillräcklig förankring i de moraliska och juridiska realiteter som präglar modern krigföring. Detta kan öka risken för civilt lidande samtidigt som det läggs en moralisk börda på den enskilda officeren som tvingas fatta beslut utan föregående realistisk träning.

Detta aktualiserar även frågan om professionens ansvar. Om den urbana miljön förväntas vara en sannolik operationsmiljö och armén samtidigt påtalar den civila dimensionen i eget reglemente, men denna inte systematiskt integreras i träning och övningsverksamhet, väcker det frågor om professionens etiska åtaganden och om de faktiska förberedelser som genomförs.

I förlängningen kan detta påverka både förtroende och legitimitet, oavsett om en konflikt utspelar sig på eget territorium eller inom ramen för Nato.

Vägledning och kultur

I kategorin *från kulturell tomhet till vägledning* framträder hur dominerande erfarenheter och perspektiv inom armén kan påverka vilken vägledning som utvecklas. Flera officerare ger uttryck för att det framför allt är pansarförbanden som haft inflytande över handböckernas utformning och att sammanhängande beskrivningar av strid i urban miljö därför inte prioriterats i samma utsträckning som andra terrängtyper. Weissmann och Ahlström (2019, s. 179–181, 183–185) framhåller att handböcker utvecklas och vidareutvecklas av officerare som själva är en del av den militära kulturen. De erfarenheter och perspektiv som dominerar inom organisationen tenderar därmed att få genomslag i innehållet. Mot denna bakgrund kan frånvaron av

utvecklad vägledning för strid i urban miljö förstås som ett uttryck för dominerande förbandskulturer och etablerade tolkningsmönster, snarare än som en medveten nedprioritering.

Mot denna bakgrund blir även kategorin *otillräcklig vägledning* central. I resultatet beskriver officerarna ett glapp mellan övergripande principer och den praktiska vägledning som behövs ovanför den mest grundläggande nivån. Handböckerna uppfattas ge stöd för stridsteknik på grupp- och plutonsnivå, men sakna sammanhängande vägledning för planering och genomförande på kompani- och bataljonsnivå. För att vara användbara behöver denna typ av dokument beskriva mer än bara de mest grundläggande situationerna och de bör även vara empiriskt förankrade (Hills 2004, s. 48, 57). När sådan vägledning saknas påverkas inte bara förståelsen av striden, utan även stödet för träning och övning. Progression blir svårare att planera och handböckerna fungerar i mindre utsträckning som ett praktiskt stöd, både för den officer som planerar verksamheten och för den som deltar i den. Officerarnas betoning av erfarenhetsbaserad utveckling ligger i linje med detta och pekar på behovet av att genomförd träning och inhämtade erfarenheter systematiskt återförs i uppdaterad vägledning.

5.3 Inom- och utomvetenskapligt bidrag

Studien bidrar till krigsvetenskapen genom att ge en empiriskt förankrad bild av hur svenska arméofficerare uppfattar träning och övning i relation till den urbana stridens utmaningar. Internationell forskning har länge pekat på svårigheter att utveckla förmåga i urban miljö. Denna studie visar hur dessa utmaningar tar sig uttryck i en svensk kontext och hur de relaterar till konkreta förhållanden i tränings- och övningsverksamheten. Bidraget ligger inte främst i att identifiera nya problem, utan i att synliggöra hur ett redan känt problemområde tar form i en specifik organisation. Studien visar hur ett glapp kan uppstå mellan en hög medvetenhet om den urbana miljöns betydelse och ett begränsat genomslag i praktiken. Genom att analysera officerarnas uppfattningar tydliggörs hur prioriteringar, övningsstruktur och stöd i handböcker samverkar och påverkar vad som faktiskt genomförs. Resultaten pekar särskilt på hur centralt styrda övningar kan skapa en undanträngningseffekt som påverkar även förbandens egna prioriteringar. Därmed bidrar studien med en konkret förståelse för hur organisatoriska förutsättningar påverkar utvecklingen av militär förmåga i en svensk armékontext.

Utanför det vetenskapliga fältet kan studien bidra med underlag för reflektion inom Försvarsmakten, särskilt inom armén. Den synliggör hur centralt styrda träningstillfällen och slutövningar får en effekt på förbandsnivå och hur signaler om prioritering påverkar vad som ges

utrymme i träning och övning. Studien visar också att officerare uppfattar att det finns genomförbara åtgärder för att stärka förmågan i urban miljö. Det handlar exempelvis om att låta armégensamma stabs- och fältövningar bedrivs i urban miljö. Men också att integrera den urbana miljön i slutövningar och utveckla handböcker som ger stöd även på kompani- och bataljonsnivå. Därmed kan studien fungera som ett kunskapsunderlag i fortsatt arbete med att utveckla träning och övning i relation till den urbana stridens utmaningar.

5.4 Metoddiskussion

Den kvalitativa ansatsen har möjliggjort en fördjupad analys av respondenternas resonemang och uppfattningar, vilket varit centralt för att förstå hur genomslaget av träning och övning uppfattas i förhållande till de utmaningar som den urbana miljön innebär. Den tematiska analysen har gett en flexibel struktur för att identifiera återkommande mönster i materialet. Samtidigt innebär metoden att datamängden snabbt blir omfattande, vilket kan riskera att analysen inte genomförs tillräckligt grundligt (Alvinus m.fl. 2023, s. 27). Detta har hanterats genom att återkommande pröva temana mot helheten.

Urvalet har varit strategiskt och inriktat på officerare med ansvar för, eller insyn i, tränings- och övningsverksamhet på förbandsnivå, vilket stärker studiens relevans i relation till forskningsfrågan. Samtidigt innebär det att perspektiv från exempelvis operativ nivå, militärregioner eller civila aktörer inte inkluderats. Resultaten bör därför förstås som ett uttryck för hur dessa officerare resonerar, snarare än som en heltäckande bild av Försvarmaktens samlade erfarenheter. Resultaten är också bundna till den kontext och tidpunkt då intervjuerna genomfördes.

Uppsatsförfattarens bakgrund inom Försvarmakten och infanteriet har inneburit både styrkor och utmaningar. Förförståelsen har underlättat tillgången till fältet och möjliggjort relevanta följdfrågor i intervjuerna, samtidigt som det funnits en risk att etablerade antaganden påverkat tolkningen. Detta har hanterats genom en empirinära kodningsprocess och återkommande prövning av tolkningar mot materialet.

5.5 Vidare forskning

Studiens resultat aktualiserar flera frågor som kan fördjupas i framtida forskning. En möjlig inriktning är civil-militär samverkan, där även militärregioner och civila aktörer inkluderas för att öka förståelsen för hur samverkan kan integreras mer systematiskt i tränings- och övningsverksamhet. En annan inriktning är vägledningens roll, där en dokumentanalys av handböcker, kompletterad med expertintervjuer och internationell jämförelse, skulle kunna ge en fördjupad bild av hur vägledning kan utvecklas för att ge stöd även ovanför grundläggande nivå. Slutligen kan framtida studier bredda perspektivet genom att undersöka andra förutsättningar för förmåga i urban miljö, exempelvis organisation och materiel, och hur dessa samspelar med träning och övning.

Referensförteckning

- Alvinius, A., Borglund, A. & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys: din handbok till fascinerande vetenskap*. (första upplagan). Studentlitteratur.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using Thematic Analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology* 2006; 3, s.77-101, doi:10.1191/1478088706qp063oa.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*, (tredje upplagan). Exaktaprinting.
- Collins, L. & Spencer, J. (2022). *Understanding Urban Warfare*. Howgate Publishing.
- Danielsson, A. (2025). The Emergence of a Military Urban in and of War. *Annals of the American Association of Geographers*, 115(2), s. 404-418, doi:10.1080/24694452.2024.2422856.
- Drake, P. & Heath, L. (2011). *Practitioner Research at Doctoral Level: Developing Coherent Research methodologies*. Routledge.
- Elfversson, E. & Höglund, K. (2021). Are Armed Conflicts Becoming More Urban? *Cities*, 119, s. 1–10, doi:10.1016/j.cities.2021.103356.
- Esaiasson, P. (2024). *Metodpraktikan: konsten att studera människor, organisationer och samhällen*. (sjätte upplagan). Norstedts Juridik.
- Evans, M. (2009). Lethal Genes: The Urban Military Imperative and Western Strategy in the Early Twenty-First Century. *Journal of Strategic Studies*, 32(4), s. 515–552, doi:10.1080/01402390902986949.
- Försvarsmakten (2023). *Reglemente Armé Taktik*. Försörjning grafisk produktion.
- Graham, A. & Tumchewics, L. (Red.). (2022). *Small Armies, Big Cities – Rethinking Urban Warfare*. Lynne Rienner Publishers.
- Høiback, H., (2013). *Understanding Military Doctrine – A multidisciplinary approach*. Routledge.
- Hills, A. (2004). *Future War in Cities: Rethinking a Liberal Dilemma*. Routledge.
- King, A. C. (2016). Close Quarters Battle: Urban Combat and “Special Forcification”. *Armed Forces & Society*, 42(2), s. 275–294, doi:10.1177/0095327X15588292.
- King, A. C. (2025). *Urban Warfare in the Twenty-First Century*. Polity Press.
- Larsson, G., Lundin, J. & Zander, A. (2017). *Ledarskapsmodellen – Konsten att matcha individuella och organisatoriska förutsättningar*. (Upplaga 1:7). Studentlitteratur.
- Lindfors, J., Scheynius, F. & Lundberg, J. (2024). En armé i behov av förändring. <https://kkrva.se/en-arme-i-behov-av-forandring/> [2025-12-01]

Lindfors, J., Johansson, R. & Lundberg, J. (2025). Vad innebär den förändrade kontexten för utbildning, övning och träning av arméns krigsförband? <https://kkrv.se/vad-innebar-den-forandrade-kontexten-for-utbildning-ovning-och-traning-av-armens-krigsforband/> [2025-12-01]

Ljungkvist, K. (2022). A New Horizon in Urban Warfare in Ukraine? *Scandinavian Journal of Military Studies*, 5(1), s. 91–98, doi:10.31374/sjms.165.

Morag, N. (2023). Urban Warfare: The Recent Israeli Experience. *Journal of Strategic Security*, 16(3), s. 78–99, doi:10.5038/1944-0472.16.3.2084.

Reynolds, N. (2021). The British Army and Mass in Urban Warfare, *The RUSI Journal*, 166(4), s. 52-65, doi:10.1080/03071847.2021.1968314.

Schwartz-Shea, P., & Yanow, D. (2012). *Interpretive research design concepts and processes*. Routledge.

Storr, J. (2009). *The Human Face of War*. London: Continuum.

Vetenskapsrådet (2024). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet.

Weissmann, M. (2023). Urban Warfare – Challenges of Military Operations on Tomorrow's Battlefield. *Small Wars & Insurgencies*, 34(2), ss. 125–140.

Weissmann, M. & Ahlström, P. (2019). Mirror, mirror on the wall, who is the most offensive of them all? – Explaining the offensive bias in military tactical thinking. *Defence Studies*, 19(2), 170-188, doi:10.1080/14702436.2019.1599287

Weissmann, M. & Winton, W., D. (2026). The City as a Battlefield: (Re)thinking Urban Warfare in the Wake of Ukraine, (granskad, ej ännu publicerad).

Zweibelson, B. (2023). *Understanding the Military Design Movement - War, Change and Innovation*. Routledge